

Երագիր Հարսիմանի

Թիի 26

27 (15) ՅՈՒՆԻՍԻ

1857

ԲՈՂԱՆԻԸ ԿՈՒՐԹԻՒՆ

ԵՆՍՏԻԸ. Վերջինս, մինչև Թիիստ շինուած երկաթուղի-
ոյն շինուածը:

ԴԵՂՆԻ. Կայսրու հոգն շինուածն մը: Կաղիկանս - ու-
սական գաղտնիք: Կոր շինուածի շինուածը:

ԵՆԳՂԻՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Համար Կոր կարգադրութիւն: Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր
Կոր:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

ԿՈՒՍԱՍՏԵՆ. Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուած
Կոր շինուածի շինուածն մը: Կոր շինուածի շինուածն մը:

— Երկայն մասնակէ վեր Բիւրոստայի մէջ
Մոսկի կամին եւ Առեւտրայ պաշտօնականներուն շին-
ուած գաղտնիքն - ստանալու փաճառակներու -
թիւն գաղտնիքն Մոսկի, զորն որ Ապրիլս-
քի կամին անմիջապէս կապեր առնելը դրու որ
իր ստորագրութիւնը դնէ: Աս գաղտնիքը Կաղ-
ղիայի Համար շատ նպաստաւոր է, եւ ստորագրու-
ած երկու տեղութեանց մէջ եղած փաճառակա-
նութեան շուտով յառաջ երթալուն շատ պիտի որ
սկսէ: Եւ պայմաններուն մէջ ամենէն նպաս-
տաւորն է Մոսկիի պէն եւ Միւրիկի պէն ծոգուն
ուրիշ տառաշնորհներէն: Առեւտրայ եղած
փաճառակներէն ամենամ անկէ մարտի վերջոյն
ըն: Կաղղիայի երկրորդ առաւելութիւնն ուր
որ Կաղղիայի հորատակայ լինելը կը արտի Բու-
սաստանի մէջ հաստատուն կառուածներ ստանա-
լու, միշտ ստորակէ կամ Կաղղիայի հաշտակ-
մանով, ամենամ ամենամ ամենամ ամենամ հաշ-
տակայ տառաշնորհ հաշտակայ պիտի որ ըլլայ, դար-
ձեալ Կաղղիայի անտակալներէն: Առեւտրայ մէջ
մասնաւոր պաշտօնականութիւն մը պիտի որ լինի:

— Ստորագրութիւնը յաղտնի նպայով մինչեւ հիմայ
գտնուածներուն մէջ որեւեակիր մարտիկին Համար
227 հոգի ընտրուել են արմայ մէջ միայն 4 հոգի
տեղութեան հակառակ կարծիք ունեցող կայ:
Թեպէտ եւ հասարակականութեան մէջ ձիւր բոլի
որ աս ընտրութեան մասնակցի իրենց շահին
գործածեն եւ իրենց կողմնակցութիւնը զորպիս-
նէն, սակայն ամեն ձիւրերէն արտապի ելա: Աս-
տորագրութիւնը բոլոր գաւառականացի իւր իւր
գործունէութեան եւ ըրած կարգադրութիւնն-
րուն՝ որոնցմով իր կողմն յաղտնի ելա, մեծ
հաճութիւն կը յայտնէ:

ԱՆԳՂԻՍ

ԵՆՍՏԵՆ, 15 Յունիսի: Երկէ պատգամաւորաց
խորհրդեան նիւթը դարձեալ խորհրդանոցին երդ-
ման ձեւը փոխելու վրայ էր: Պր. Տեղի առաջար-
կեց որ բողոքական եւ ուղղափառ պատգամաւ-
որաց երկուսն տարբերութիւնը վերցուի, եւ անոր
տեղ ամենուն համար հաստատու երկուսն ձեւ մը
հաստատուի: Լորտ Բարմերսդըն աս առաջարկու-
թեան դէմ խոսելով՝ ըսաւ Նիւթ աս փոխութեան
թիւնն ընելը միայն իրմէ կոտորմ ունենար, ան-
միջապէս կ'ընէի: Սակայն իրն պայտէս չէ: ուղղա-
փառաց համար զատ երկուսն մը դրուելն անհրա-

ժեշտ հարկաւոր համարուելով եղած է, ուստի
պանիկայ վերցրնելու համար յարմար ժամանակի
սպասելու է: Քանի մը հոգի ուր ասոր դէմ խո-
սելէն ետեւ Տեղիին առաջարկութիւնն 83 քուէի
դէմ 373 քուէով մերժուեցաւ:

Նիւթ ետքը Սիր Նիւթիկէր առաջարկեց որ երդ-
ման ձեւին վերջին խօսքն «Բիւրոստայի մը ձեւ»-
րիս հաստատութիւն, անփոփոխ մնայ, որպէս զի ա-
սով Նիւթի խորհրդանոցի անպատ քնարու իր կա-
րէն ըլլայ: Եւ Ս. Գլոց մեքէն քանի մը վիսպու-
թիւններ բերելով՝ ուղեց յայտնել ինչ ինչպէս
Նիւթի աղան Լոտուծմ լքուած է, եւ խորհրդ-
անոցը նախախնամութեան դէմ գործած կ'ըն-
լայ ինչ: Կանոնը իր մէջն ընդունի: Կրեթի աս
խմարտով խօսեցաւ: Նաեւ Պր. Ս. Գլոց, լոտով
ինչ նախախնամութիւնն Անգղիայի միայն անոր
համար մեծցուած է, որպէս զի Լոտուծմ փա-
ռաւորութիւն, եւ երկէ ինչն հիմայ իր պարագը մո-
նարով: Աստուծոյ լքած ժողովուրդն իր խորհրդ-
անոցին մէջն խոթէ, յախնայ որ իրեն համար
ուր առաջին որոտին վրայ Ս. Նիւթ, Ս. Նիւթ, չգրուի
(Բարմերսդըն ձեռնը):

Սիր Բարմերսդըն եւ Լորտ Բարմերսդըն աս ա-
ռաջարկութեան դէմ խօսելէն ետեւ, 201 քուէի
դէմ 341 քուէով թեպէտ իրեն ստորագրութիւնը
մերժուեցաւ:

— Նիւթիկէր զորպիս ընդ հոմար պարագաւ
Կրեթիկէր զորպիս մասնաւոր հրաման մը հանկ-
արով ամեն զինուորաց պարագը կը դնէ իրեն հա-
մար որոշուած գաստատուններն իրմով եւ կար-
դալ, իրեն ու հաշիւ ընել սորմիլ: Պաշտօնակա-
լայ ու կը հրամայէ որ զորպի կրեթութեան ժա-
մանակներն պնդէս կորպիս կ'ընէ, որ կարող ը-
լան դէմ շարակը 4 ժամ պայտը երթալու ժա-
մանակ դանկէ: Այլ որ աս սկզբնական գիտու-
թիւնները չգրուել, կարող պիտի որ չըլլայ յառաջ
երթալ եւ պաշտօնակարն ստորագրան ընդունիլ:

— Նիւթիկէր պատմութեան իր գուրս ստան-
տալներուն համար տառ հարկութիւն 6 1/2 շահ
Նի իրեցոյց: Աս ամենով Կրեթիկէր լոտով զա-
մանակներն փոխելու վրայ հետեւեալ անգլիկա-
թիւնները կը հրատարակէ: Կրեթիկէր ար-
ձախ եւ ունի տառն անցած շարակուն համա-
մատութեամբ 632,795 սկզբնական եւ իր
չորանի մէջ եղած թղթէ ստանկները մեծ փոփո-
խութիւն մը չեն կրած: Բայց որպէս զի իրն ա-
ղէկ խմանալը հարկ է դրամաստեղանին հիմակուն

ԳԱՂՂԻՍ

ՓԵՐՍԻԱ, 20 Յունիսի: Երկէ Գիստիկի կամին
Ս. Գլոցի պայտը գնաց եւ մեծափառ կայսրուհի-
այն Բուստայ կայսեր կողմնէ խորհուած Ս. Կա-
տարինէ կարգին մեծ խաչը մատուց:

ժիւճակն անոր անցած տարի Գոռնիսի մէջ ունեցած ժիւճակին հետ համեմատել: Անցած տարի Գոռնիսի մէջ գրամատեղան 1,216,000 սգերին աւելի պատրաստ ստակ ունէր: Իր պահեստի դրամային արժեքն ալ 754,000 սգերին աւելի էր: Կոյն պէս իր առանձնականաց փոխ տուած ստակին գումարն 4,312,000 սգերին աւելի տարուցնէ: Բիւէր: Ըստնց վրայ մն ալ պէպք ենք աւելցնել որ նոյն ժամանակը միայն հայրիւրին 5 շահ կ'առնուր, ուր որ հիմայ 6 կ'առնու: Ասոնցմէ յայտնի կ'երեւայ որ աւելի գրամատեղանին ժիւճակն անցած տարուան համեմատութեամբ շատ աւելի դեշ է: Եւ որչափ որ հիմալուան դրամական ընթացքէն կ'երեւայ աւելի շուտով շտկուելու մեծ յոյս մը չի կրնար ըլլալ:

— Խորհրդանոցին առջեւը գրուած հաշիւներուն նոյնը, անգլիական բանակն անցած տարի 246,000 զօրք ունէր (շնչկաստան գտնուած զօրքն ալ մեկտեղ հաշու ելով) որոնց համար 20,249,000 սգերին ծախք եղաւ: 1828ին Անգլիա միայն 81,000 զօրք ունէր, որն որ տարուէ տարի աւելնալով վերը դրուած խաւացի հաշու: Կաւատորմոյն մէջ գտնուած զարքն անցած տարի 70,000 էն աւելի էր, որոնց համար 16 միլիոն սգերին ծախք եղաւ: 1828ին ասոնց թիւն միայն 26,500 հոգի եւ իրենց համար եղած ծախքն 4,34,000 սգերին էր:

— Կանոն 16ին մեծախառ թաղարհայն տղան միտուած հանգիստ կատարուեցաւ, որուն ընդոր թագաւորական ընտանիքէն զոտ շատ ստակական իշխաններ ներկայ գտնուեցան: Իշխաննու հոգին անուիւր Պէտրոս Սէրի Վիգորիա գրուեցաւ:

— Հնդկաստանէն եկած լրերը կը ծանուցանեն թէ անգլիական ընդհանուր կողմաւոր պատրաստութիւններ կը տեսնուին Պիճորի-Սինդ ըստած տերութեան երկիրները գրաւելու, որովհետեւ տեղւոյն Խաճան (թագաւոր) ասանց որինաւոր ժառանգ մը թող տալու մասն է: Ըս նոր երկիրները Հինաս-Գուշ ըստած յերանց հարաւային կողմը Պարսկաստանի սահմանին քով կ'ընան:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

ԻՆԵՐՈՒՊՈՒԿԵՆ, ամսոյն 23ին եկած հեռագրական լուր մը կը ծանուցանէ թէ մեծախառ կայսրն ու կայսրուհին Նաւով դէպ ի Կիւ ճամբայ ելան, ուր ծանկնդրապէս ժառանգ իշխանը զիրենք պիտ'որ գինաւորէ: Զատաշտոյն եղած կարգադրութեանց համեմատ Միքայէլ մեծ իշխանն եւ արտաքին գործոց պաշտօնեայ Վորաբով իշխանը վեհապետին պիտ'որ ընկերանային: Ար կարծուի որ Վորաբով Պատնի մէջ Կարալէան կայսրի հետ տեսութեան մը պիտ'որ ընէ:

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ՏԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՍՏԱՆԴՆԻՊՈԼԻՍՈՍ արաբական ժողովրդական համար գրուած մասնաւոր ժողովրդ 8 էրպիշ փաշային գահերիցութեանին իր խորհուրդներն սկսաւ, եւ ամէն ժողովականաց միաբան հաւանութեանին ուրողեցաւ որ մինչեւ որ հաստատուն կարգ մը հաստատուի, ամենէն աւելի փոխգործակալ իւր թաղերուն պահապան զօրքերն աւելցունէ: Ըստ վրայ իրար եւրոպական թաղերուն մէջ զօրքն աւելցան եւ գիշերներն անդադար պահանջներ կը պարտին:

— Մարտիկայի սեղանակալն օսմանեան պաշտօնէնց կողմանէ մասնաւոր հրամանագիր մը իւր կուցեցաւ, որուն մէջ Վուսն իրեն մինչեւ, հիմայ բռնած ընթացքին վրայ հաճութիւն կը ցուցնէ, եւ կը յանձնէ որ իր պաշտօնն աակեւ ետքն ալ նոյն անկողնակալ կերպով յաւաք ամսի եւ ընտրութեանց վրայ հակադրութիւն ընէ:

— Կիւղիական ընկերութիւն մը կ'ուզէ Պարսից ծոցէն մինչեւ Ըստուց երկրքն եւ անկէ ծովն տակէն մինչեւ Ալեքսանդրիա հեռագիր մը գնել:

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ

ԿԱԶԵՐԵՆԵՆ եկած վերջին նամակները կը ծանուցանեն թէ կաւկասեան գաւառաց ընդհանուր կողմաւոր Պարսկական իշխանն 17 պաշտօնակալով եւ 60 ձիաւոր զօրքով նոյն քաղաքը մտեր է: Իր զաւառն փախնան երկուքի գործքի մը համար է, որն որ վերջին անգլիական-պարսկական խաղաղութեան գաշանց հետ յարաբերութիւն ունի: — Պարսից կողմանէ խաղաղութեան գաշանց պայմաններն այնչափ ճիշդ չեն պահուիր: մասերս քանի մ'իշխան արաբ իրկուեցան, որոնց աւելի քան համեմատ ընդհանուր թողութիւն պիտ'որ տրուէր: Պարսից զօրքը Հերաքէն դուրս, մասնաւոր թէ զանկալ նորէն կ'ամրացնէ: Քաղաքին բնակիչներէն 1200 հոգի զօրք անուեցան եւ պարսիկ զնդիրուն մէջ խառնուեցան: Միհեմէտ Խա խանն՝ որն որ Հերաքէն քաղութեամբ պաշտպանած եւ ետքը գերի բռնուած էր, շատ ամենալինքն ընդունելէն ետքը գլխաւեցաւ: Ընդգլխան զօրքն, որոնք հիմայ 4000 հոգի են, Մոհամմադի մօտ բանակած են, եւ իրենց բնակութեան համար իրենցինքն կը շինեն, վստի վի տարին ստատութիւնը վրանի տակ բնակիչն անկարելի կ'ընէ:

ՌՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԳՈՒԳՆԱԿԱՆՔԻՆ

ՎԱՐՈՒՅՆ ԵՒ ԻՐ

ԱՇԽԱՐՀ-ԵՒՍ ԲՈԼՈՐՏԻ-ԵՆ ԸՐԱՄ

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԱՐՏԱՆԻՆԵՐ

ՊԱՏՈՒՄԵՐԵՆ

Ըս հասարակ ընկերութեան կողմէն ընտրուած կիւրք փոխտէն է, քանի մը գէպքերու մէջ բարձրագոյն էակի մը մարգարոհ էր մատուցանէ: Բարեւ տալու համար քիթ քիթ կը գպրեն: Ընդունած ինչ է. ինչ պարգևի մը համար շնորհակալ ըլլալ ուզած աստեղին նոյնը գլուխներուն վրայ կը դնեն: Գրեթէ ամենուն մատերէն մէկն՝ ամենց նաեւ երկուք կը պակասի, որովհետեւ սովորութիւն ունին իրենց մէկ մերձաւոր աղջակները մեռած ատեն մէկ մատերէն կտրելու: Իրենց երաժշտական գործիքներն են փող, որն որ կատարելապէս մերինն նման է, եղեւզէ սրինգ, որն որ չորս ծակ ունի, եւ քիթով կը փչեն: Իսկ թմբակներն ծառի մը բունը յարգելով կը շինեն, որն որ պարտաւ տակաւի ձայն ունի:

Ղաճարգներն ամսոյն 17ին աշխարհքիս աւելի թող տալով գէպ ի արեւմտաւոր նաւարկեցին: 23ին նոր երկիր մը գտան, որն որ Հաւուէի կղզի անուանեցին: Արեւ 19°, 18° հարաւային լայնութեան եւ 158°, 4' արեւմտեան երկայնութեան աստիճաններուն վրայ կ'ընայ: Հոկտեմբերի 1ին Կիտայիւրիկ հասան, ուր անգլիական ռաքարմայն աղաղակներով ողջունուեցան: Առաւ աւելի սկսաւ, բայց երկրին վրայի մարդիկներն ունի տալ քան թէ առնուէ կ'ուզէին, կերպարի ամբողջ ծրարներն նաւը կը նետէին առանց փոխարէն քան մը խնդրելու: Կոմ' այնպիսի բանի մը սպասելու: Պարտեղի անկիւն եւ արիւշ քանի մ'ուղատկար բանէր հոս թող տալէն ետեւ գէպ ի Ընդգլխան նաւեցին, ուր որ նոյնպիսի ընդունելութիւն գտան, բայց որովհետեւ Գուգ ի բնակներուն արգելեց որ ոչ կերպուս եւ արիւշ բանէր չընեն, անոր համար տեղացիք ալ սկսան բազմութեամբ խոյր, թաղաններ եւ պտուղներ բերել, գործը սրածողը դաժնու հետ կը փափուկեն:

Հիւսիսեւրոպիկ 17ին ճամբորդութիւնը նորէն շարունակուեցաւ: 21ին Կոր Զիւնդախ հասան, ու Սիլանի գլխին 8 կոմ' 10 միլոն հեռու երկաթնետեցին: Գուգ հոստեղի ցեղապետն երկուսորն է. երկուսն էլ իող, չորս հոս, երկուսն ալ:

Կուգ, ամէն տեսակ անկերութիւն սերմեր եւ 10 մաս երկրորդութեամբ գամ մին ալ պարգեւեց: աս վերջինն աւելի հաճելի եղաւ: քան թէ միւս բոլոր տուածները: Զանազան փոխորդներու պատճառաւ հոգեկեցիկ թողորդիլ խախտ եղին վերջը Ըստուց թագաւորը ծոցին մէջ խարսխ նետեցին: բայց Ըստուցուր նաւը սաստիկ փոխորդով մ'իրենցմէ բաժնուեցաւ, եւ անկից վերջն ալ չընցան միանալ: Գուգ հոս ձգած անասունները գլուխով ամէնն ալ ալէկ վեճակի մէջ գտաւ, բայց ի երկուսն յոյններն, զորոնք տեղացի մը սպաննած էր, ցանկի մէջ անկած բոյսերին ծողկած էին: Իրենց հոս եղած ատեն Գուգին անկողնը արտաւել մը հասաւ: Թէ Երկրորդը մարդիկներէն անոնք տեղացույ մը հիւրը կողով տեր են: Ընդհանրաւ գոյց գտնուեցաւ, եւ տեղ մը կ'ապուելով ցեղապետին եւ անոր հպարտանքներուն տղիւր ծեծուեցաւ: Հոգի պակասութեամբ չընկալով Կուգ հոստեղին երկուսն, քանի մը պաշտանակալք նոյն պարտաւ միջոցին փոքր արշաւանք մ'ընին ուրիշ նոր գիտելի բնուէ համար: Ար արշաւանքին մէջ Զիւնդախուց բերաւ բարուր մէկ օրինակը տեսան: Ըստ ինքն ողջ մ'իւ մարդ զլուսն քար մը նետեց, որովհետեւ իրմէ հացի պտուղ ուզած էր եւ ան ալ անմիջապէս չէր տուած: Երբոր մարդը զինքը պտուղէն համար իրեն վրայ կը վազէր իր անուանին հարուած մ'ընդունեցաւ: Կոյն պաշտօնակալները ծովի գերիս վրայ գեւ նոր սպաննուած պտուղներ մը գլուխն ու մարմինը տեսան, իսկ սիրտը գաւառանի մ'անցուած ու ծառակուր մը մէջ գրուած էր: Գուգը նա բերին, զորն որ Գուգ անունն: Կուգ զարհուրեցաւ: Բայց ուղիով համար ինչ արգելք: Զիւնդախի ստակալ մարգու միւս ուտելու սովորութիւն ունին, նոյն գլուխէն երկու կտոր բաժնից եւ նախ մէջ դանուալ քանի մը Զիւնդախներու տուաւ, որ ուղանին ընէ: անոնք ալ անկեղծուն պէտ խորովելին եւ կերան: Իսկապէս օգահիգիցին աւել տեսնելով սարսափեցաւ միայ, եւ այնչափ ցաւեցաւ նոյն խեղճ պատանիին վրայ, որ սկսաւ լալ, եւ նոյն Զիւնդախուց ալ գառն յանդիմանութիւն մը տուաւ: Ըս ալ խնայան որ իրենք չէ թէ կերան: Կուգ կարտուութեան համար, այլ պարգաւէս իրենց լայնամեջն դէմ ունեցած ստակալ ատելութեան եւ վրեժխնդրութեան համար նոյն վայրէջի գործը քին ձեռք կը դարնեն, անոր համար միայն պատերազմի մէջ բռնուած գերիներուն մարմինը կ'ուտեն: Ինչպէս որ նոյն պատանին ալ պատերազմի մէջ գերի բռնած էր, ծառակուր կողմէն նոյն կողմը բերած էին, որպէս զի հոս մերիներն ինչոյց մ'ընեն: Ըս գլխաւոր գէպին փորձը ճամբորդներն անձամբ ալ փորձեցին, ինչպէս որ ետքէն պիտի տեսնենք: Թէպէտեւ չէին յուսար որ Ըստեղուրը հոս դայ, բայց ի վերայ այդ ամենոյն Գուգ ճամբայ կ'ընէին յուսալ նորէն փանայու համար պէտք եղած կարգադրութիւնները Զիւնդախի նաւապետին գրեթէ նոյնը շէն մէջ գրաւ, ու ծառի մը տակ թաղել տուաւ:

Կուգիներ 26ին Կոր Զիւնդախէն ճամբայ ելան, եւ գեւ կ'երթէն չհեռացած կէս ժամ մէջ մը ինչպէս մը կ'արձակէին, որ եթէ Ըստուց գուրը մտներն է, լսէ եւ իրենց գոյ, բայց հետեւութիւն մը չունեցաւ: Գիւ մը վերջը ստուցից գաշտելու ու կողմներն երեւան ելան, եւ 67°, 5' երրորդ աստիճանին վրայ աւ սառցիկներէն պաշտպանեցան, որոնք երթալով կը շտանային, եւ աղաղակ անկարելի կ'ըլլար, թէ որ երկուսն յաջող պարտաւոր չունենային, այսինքն նախ եթէ որ ծովը խաղաղ չըլլար, եւ երկրորդ կ'ընէ մը: անկեղծուն պատճառն ան է որ, նոյն լայնութեան տարածաներուն վրայ եւ ոչ ժամ մը կատարելապէս իրենց պիտ'որ անկեղծուն որ միշտ մէկ լուսոյ երեւոյթ մը մեկտիւն կը յաջորդէր, այնպէս որ կէտ գիշերէն ժամ մը յաւաք տեսնայ կամ թիւղի գրեթէ շուրջ լայն կ'ունենային:

Դ. յայտնաբերուին հարաւային մասը որչափ որ կարելի էր պարտուէին վերջը, բոլոր բնագետները հաստատեցին, որ հարաւային բնական աւանգ մէջ տեղի երկիր մը գտնուելու ստույգով պատահէ է: Աս ժամանակներու Գուգ Կուսակազմը հիւանդացաւ, եւ ի սկզբան իր նաւաստիքը չէր տեղափոխուի համար չափեց յայտնել, բայց անով հիւանդութիւնն ան ստիճանի ծանրացաւ, որ ամբողջ շաբաթ մ'իւր ապրելուն ամենեւին յոյս չկար: Իրեն ստուգելու ժամանակը նախ մէջ թարմ ուտելիք չգտնուելով, եւ իր ստամոքսն ալ աղած կերակուրներէն զարկելով, Գարոն Կորու գէրին մէջ սիրելի շունը մորթեցին եւ եփեցին, ուսկից որ աղէկ թարմ միս եւ, արդանակ չիւ նուէրաւ, աս կերակրով Գուգ նորէն իր առջի զօրութիւնն ստացաւ: Կարտի 11ին Աւգոստոսը ջատկի կղզին հասաւ, որն որ 29⁰, 5' երկրորդ հասարակածային լայնութեան եւ 100⁰, 4' արեւմտեան երկարութեան աստիճանին վրայ կ'ընկայ: Հոս քանի մ'որ մնացին, տեղացիք արեւմտեան կողմի կղզիներուն բնակչացը ինչ բնութեամբ եւ ինչ վարմունքով շատ կը նմանէին: Երկիրը հարկաւոր էր եւ վտակաւ նիւթ կընար տալ, խորիւն ձգած տեղերներն ալ վտանգաւոր էր: Գուգ Զատկի կղզին լծող տալով Ս. Քրիստոս կղզւոյն Ռեկուշիան նաւահանգիստին մէջ խորիւն նետեց կէջաւ: Հոս ալ գողութիւնը լնկերութեան կողմէն երբեք ալ չաճախ էր, առուտուրի մէջ կ'ուզէին զիրենք խաբել: Քանի մը հոգի առուտուրի պատճառաւ նաւը մտան, որոնցմէ մէկն երկաթէ աշտանակ մը յափշտակելով իր ծառակերը փախաւ: Գուգ հրամայեց որ նոյն ծառակերին վրայ կրակ ընեն, բայց արգելեց որ գնդակ չնետեն, իրեն վերջէ հրամանը հնչիլէն ետեւ աղմուկէն շտուկով գողնէ երկրորդ հարուածին մեծած գնդակներ փռուեցաւ: Կռակակռիւն մէջ բաց ի դուռէն ուրիշ երկու հոգի ալ կային, ասոնցմէ ծնւազոյնն սկսաւ սպանուողին արիւնը ծծաղելով ծով թափել, իսկ միւսն, որն որ սպանուողին որդին էր, մեծ ցաւով եւ ոտքափայտման մեղքին վրայ կը նայէր: Երկուքն ալ մէկտեղ մարմինը ցամաք հանկցին եւ անտառ ապրին, բայց քիչ մը վերջը թմբուկի ձայն մը լսուեցաւ եւ հնչիլէն բաւազմութիւն մը տեղեւորով եւ բիրտով զինուորուած եղբոր վրայեց: Գուգ աս դժբախտին մահաւոր վրայ շատ ցաւած էր, որովհետեւ չէր ուզել տեղացիներուն հետ արիւնհակ դարձուլով իւր սիրտը, ուստի ամենայն կարելի բանով անվտանգութեան նշաններով եւ քանի մը պարզեցնելու ալ տալով ջանաց իրենց բարեկամութիւնն ու վախն անցնել, որն որ իրօք ալ յաջողեցաւ: Ասկէ դէպ ի Օդաշիկի ձորոյ կայն եւ 19 շաբաթ շարունակ ծովու վրայ անցուցին: Ճամբան զանազան ուղիով կղզիներու հանդիպեցան, որոնցմէ չորս հատը նոր եւ գեւ անձանցով էին: Գուգ զանաք իր առջի հրամանատարին պատգմեց համար Սիր Լուի Փայլիւնը անուանեց: Աս կղզիները ըստ մեծի մասին կարգադրուի ժայռեր են: Ամենուն ծանօթ է որ կորալները որդի մը դարձնէ եւ, որն որ իր կանգուածն աւելցնելով իր բնակութիւնը կը տարածէ: Աս անասնիկը որն որ ի սկզբան հազիւ պարզ աչքով կը տեսնուի, մօտէ շէնք մը կը շինէ, եւ նոյնը ծովուն անդունդէն սկսելով մինչեւ մոկերեւոյթը կը հասցնէ, եւ մարգիկներու բնակութեան համար կայարան մը կը պատրաստէ: Աս կորալներն կղզիներուն վրայ, որոնցմէ խաղաղութեան ծովուն մէջ անմիջ. անհամար բազմութիւն մը կը գտնուի, սոսիւղ ճեղքեր կը բնակին, որոնց կերակուրն ուրիշ բան չէ բայց կ'էն ծով, քանի մը տեսակ տանի եւ տեսակ մը շուն, որն որ միայն խոտ կ'ուտէ, անոր համար ալ համով միս մ'ուտէ:

Կարելի 22ին Օդաշիկի հասնելով Մուգալի ծոցը խորիւն նետեցին, ուր տեղացի ոչ հետ առուտուրը նորէն սկսաւ, եւ շատ գիւրութեամբ ամեն տեսակ թարմ պարէն կը գտնէին, մաւաւաւ Լմանկատով կղզւոյն կորալներ փռուեց:

Ներք ծախելով, որոնք հաս շատ յարգի էին: Գուգ կղզւոյն ուղիւթեան ելելով յառաջ ուղնէ բոլորովին տարբեր վիճակի մէջ դաւաւ, քաղաքակրթութիւնը ծաղկած եւ մեծ շարժման մէջ էր: Կեանքն ծառակերներ կը շինուէին, նոյնպէս նոր հիւղեր կը կանգնուէին, որոնց բոլորտիքը մեծ խաղեր կ'արածուէին: Աս ամենը տեսնելով Գուգ երթալն ուշացուց: Կորու թաւաւորին ալ ուղիւթեան երթալով, ձամբան ծովուն մէջ 300էն աւելի ծառակերներ տեսաւ, որոնց ամենն ալ մէկ գծի վրայ շարուած կեցած էին, եղբրքին վրայ ալ գինուորներու բազմութիւն մը կը տեսնուէր: Աս տեսարանը Գուգին քիչ մը վախ բերաւ, բայց պոռ, ամենայնիւ համարձակութեամբ կղզւոյն խոտն բազմութեան մէջ ցամաք ելաւ: Թագաւորին թռնակէն մէկն եւ խոզի ծովագետն իրեն գիմացն ելան, եւ իր ձեռքերէն լոնած գինը բազմութեան մէջէն անցուցին, որոնք ուրախութեամբ աղաղակներով երկու կողմ կը բաժնուէին: Թագաւորին ունեւոր գիւրութեան տեղը հասնելուն պէս, գետնը կերպաս մը տարածեցին եւ Գուգը վրան նստեցնելէն վերջը թագաւորը կանչելու դաջին: Գուգ ուղի անձանի թագաւորին զինայն երթալ, բայց ծովէն գլխի բռնի տրոյկեց: Գուգ անկից ետ դառնալու ատեն թագաւորին թռնակը հանդիպելով իրեն հարցուց որ թագաւորն ո՞ր է, ան ալ պատասխան տուաւ թէ խոսմութեան մը համար երկրի ներսը դայած է, եւ Գուգին ալ խրատ տուաւ որ իր նաւին երթալ, որուն Գուգ անսաց, բայց անկից յառաջ իր մարդիկները ժողովել տուաւ:

ԳՈՒՂԱՆ ԳՆՏԵՐՈՒՄ ԵՒ ՄԵՐԻՍ ԹԵՄԵՆԻՍ
ԸՆԴՏԵՐՈՒԹԵՆ ԿՈՐԻՆ ՀԱՍՏԵՏՈՒԹԵՆ

Փրեզերիկոս Բ. Բրուսիայի թագաւորին 1756 Օգոստոսի վերջերն յանկարծ Սաքսոնիա յարձակելու չէ թէ միայն Գերմանիայի, այլ նաեւ բոլոր Եւրոպայի մէջ տարածուի կորստի տրոյկութիւն մ'ըրաւ: Թագաւորն յայտնի տեսաւ որ իր աս դարձն անպատիւ պիտ'որ չանցնի, անոր համար միայն դատ, որ ինքն աճապարէ եւ ինչամեաց դէմ երթայ: Եւ որովհետեւ ամենին մատուր թշնամին Լատուիա էր, որն որ իրեն դէմ պատերազմի պատրաստութիւն տեսնելու սկսած էր, շիջին սպարապետին առաջարկութեամբ որոշեց որ չորս դումարակով Պոճեմիս մտնէ, հոն դառնաւ աստիճանն տկար բանակն ետ մղէ, եւ բոլոր զօրութիւնը միացնելով Վիեննայի վրայ քայլէ: Աս յառակապիժը գլուխ հանելու համար պէտք էր թշնամին խաբել, ուստի աս փախճանաւ սկսաւ: Փրեզերիկոս Տրեպանն ամբողջով փախելով զողջէ, իրեն թէ ինքն Լատուիայիցն էր յարձակում պիտ'որ կրէր, եւ իրօք ալ կայսերական արքունիքն աս բաներէս խաբուեցաւ եւ ամենեւին Բրուսիայի թագաւորին որոշումը չկրցաւ իմանալ:

Լատուիացիք նոյն ձմեռը մեծ պատրաստութիւն տեսած եւ 130,000 բանակ մը ժողոված էին: Պոլեմիայի մէջ Պրոմէ կոմս սպարապետն աւստրիական գնդին կը հրամայէր, իսկ բոլոր բանակին հրամանատար Կարոլոս Լոդրիգոսի իշխանն էր: Պրոմէ Գրեզերիկոսին ըրած կարգադրութիւնն իսկ բռնած անհոգ կեցած էր, երբ որ յանկարծ Ապրիլ 18ին չորս բրուսիական բանակ, Սաքսոնիայէն, Լաւսիցէն եւ Շլէսիցիցէն զանազան առաջը բաժնուած Պոլեմիս յարձակեցան եւ ընկալեցին Բրուսիայի վրայ ուղղեցին:

Իրենն աս վիճակի մէջ էին երբ որ Կարոլոս իշխանը Բրուսիայի մաս հասաւ, բայց փոխանակ իր բանակովը Բրուսիացեաց փրեզերիկոս միանալն արգելելու, իր զօրքը քաղքին քով ամուր տեղ մը կեցուց: Ըսով Փրեզերիկոս կարող եղաւ իր գնդերը միացնել եւ Պոլիսի մէջ Լատուիացեաց վրայ յարձակեցաւ, բայց անոնց թնդանութենքն իր զօրքին մէջ այնպիսի կոտորած մ'ըրին որ ալ

չիրնայով կ'իմանալ եւ քաշուեցան: Կարձեայ նոր գնդեր յառաջ անցան, բայց անոնք ալ առաջնեան պէս քարոզուելով չիր ու ցան փախան: Փորձ մ'ալ ձիաւոր զօրքը փորձեց թշնամին իր տեղէն հանելու, բայց չկրցաւ յաջողորնել, ասով Բրուսիայի մէջ խռովութիւն ինկաւ եւ սկսան խռովութեան փախել: Նոյն միջոցին Յիլենն ձիաւորաց գնդին քաջ զօրապետն իր 10 դուռը ձիաւորներով վրայ հասնելով՝ փախողները կեցուց եւ անոնց հետ մեկտեղ զիրենք հալածող Լատուիացեաց վրայ յարձակեցաւ եւ զանաք փախելու ստիպեց: Նոյն ըրաւ Շիջին Վոսմայ սպարապետն ալ որն որ ձեռքը դրու մ'առած սառնաւոր գնդին առջեւն անցաւ եւ Ուլ որ վառ չէ ետեւէս դալ, ըսելով սկսաւ թշնամիցն վրայ քայլել: Բայց հոգիւ թէ քանի մը քայլ յառաջ դալած էր չորս գնդակէ զարնուելով ինկաւ: ասով Բրուսիացիք աւելի եւս գրգռուեցան եւ ստուգութեամբ մը թշնամին զարնելով իրենց: Բայց աս յարձակումը միայն աստիճանն բանակին ալ ինչին վրայ եղան: անոր ձախ թեւը դեռ իր տեղը բռնած կեցած էր: Փրեզերիկոս Պրուսիացի իշխանը ստապի յարձակումը մ'առ թեւը ճեղքեց, աւ Գրեզերիկոս իր գնդով մանկելով աստիճանն բանակն երկու բաժնուեցաւ, որուն ուղիով մասը բոլոր իր կոհարասիքը լնու տալով փախաւ, իսկ մեծ մասը 40,000 հոգի Բրուսիայի մէջ մտան: Լատուիացեաց աս պատերազմին մէջ ունեցած կորուստը 19,000 մեռած ու վիրաւոր էր, 5000 ալ գերի անոնցմէ զատ 60 լնդանօթ եւ շատ կահարասիք: Բրուսիայիք 16,500 հոգի մեռած եւ վիրաւոր ունեցան եւ 1500 հոգի պատերազմին սկիզբը դերի բռնուեցան: Փրեզերիկոս աս յաղթութիւնէն ետքն անմիջապէս Բրուսիան սրաշարեց, որուն մէջ 40,000 փախստականէն զատ 10,000 ալ պահապան զօրք կար, եւ սկսաւ դեղակոծել:

Աս յաղթութեան լուրն իսկզբան Վիեննայի արքունիքն արատաւ կարգի աղայեց եւ վճատեցուց: Իրօք ալ կրնար ասիկայ Աւստրիայի համար շատ վտանգաւոր հետեւութիւններ ունենալ: Ուրովհետեւ եթէ Բրուսիա անձնատուր ըլլալու ստիպուէր ինչամեայն տեղեր Վիեննայի ձամբան բաւարարին բայց կը մնար: Երգէն Բրուսիայի մէջ սովե տիրելու սկսած էր եւ զօրքն ու բնակիչը ծիւղ միս աւելու սկսած էին: 300 անէն աւելի թըռնաւ այն ասմէրէն կործանած էին եւ Գրեզերիկոս հաստատուէ միտքը դրած էր որ քիչ ժամանակէն քաղաքն իր ձեռքը պիտ'որ անցնի, երբ որ յանկարծ բռնկող բոլորովին փոխուեցան: Բրուսիայի քով եղած պատերազմին ատեն 30,000 տեսարիական ընտիր զօրաց բանակ մը ցան կոմսին հրամանին տակ նոյն կողմերը կը դառնուէր, բայց չէր կրցած պատերազմին մասնակից ըլլալ: Ըսոր քով ժողովուրդն իրենց բանակին զօրքերն, մէկ կողմանէ ալ տեղութեան ուրիշ գաւառներէն նոր զօրքեր հանելով աս բանակն աւելի եւս զօրացաւ: Փրեզերիկոս աս բանակը գիտելու համար Պիլիկոն զօրապետին հրամանին տակ 12,000 ձիաւոր եւ 5000 հեծեալ խրիկեց, ցաւն ինկուտ եւ կրու նար աս արտիկ զուռը զիւրաւ զարնել, բայց աւելի պատռած համարեցաւ իր բռնած տեղը թողուլ եւ մինչեւ Գուլին գլու ետ քաշուիլ: Աս գործողութեամբ Գրեզերիկոս բոլորովին խաբուեցաւ եւ կարծեց թէ ցաւն իր գիւրութենէ վտանգով տեղութեան ներսերը քաշուած է, եւ թեպէտ իր խաբած լստեսներն եւ յառաջ պահ գնդերուն զօրապետներն իրեն լուր կը բերէին թէ ցաւն Գուլիկի մօտ կեցած է, բայց անիկայ ամենեւին չհաւատաց:

Լատուիացիք բանակը օրէ օր աւելնալով 60,000ի հասած էր, երբ որ Վիեննայէն ցաւնին հրաման եկաւ որ Բրուսիան ապտուրու երթայ, ուրովհետեւ Կարոլոս իշխանը կայսրուհիին իմացուցած էր թէ քաղքին պաշարը մինչեւ Գուլիկի 20 հոգի կը բուէ, եւ անկէ ետքն հարկ է որ անձնատուր ըլլայ: ցաւն աս հրամանն աւանդին

